

HUIZER KRING BERICHTEN

Berichtenblad van de Historische Kring Huizen 1980 no. 2

Mei 1980

Secretariaat: Want 37
1276 HC Huizen

Contacten met verwante organisaties

Het is voor onze leden wellicht interessant iets te vertellen over de contacten die onze Kring in het afgelopen tijdvak heeft gehad met organisaties die eveneens op historisch terrein werkzaam zijn. Daarover volgen nu enkele berichten.

Historische Kring "Baerne"

Op 31 maart j.l. gaven enige van onze bestuursleden gevolg aan de uitnodiging tot een bezoek bij de Historische Kring Baerne. In deze Kring, die reeds een aantal jaren bestaat, is onder meer een werkgroep Oudheidkamer actief. Dezelfde werkgroep heeft in de eerste dagen van mei een tentoonstelling ingericht met "Affiches uit de bezettingstijd". De Kring heeft de beschikking over een eigen ruimte onderin het Baarnse gemeentehuis.

De Rebels van Gooiland

Op zaterdag 10 mei j.l. hield de Familiestichting Rebel van Gooiland haar jaarlijkse familiedag in 't Visnet. Gevolg gevend aan de door ons ontvangen uitnodiging woonde de voorzitter de huishoudelijke vergadering bij van de nakomelingen van Rijck Thijmensz, tiendplichtige van Hilversum, die in 1555 ook Rebel werd geheten. Heel aardig was het dat tijdens deze vergadering als het ware een appèl werd afgenomen van de aanwezige vertegenwoordigers van de in de loop der eeuwen ontstane verschillende takken van de Rebels. Deze zijn thans gevestigd in plaatsen als Hilversum, Huizen, Amsterdam, Haarlemmermeer, maar ook in vele andere provincies. Zelfs waren er Rebels uit Californië en Canada overgekomen. Ook werden de het laatste jaar overleden Rebels genoemd en herdacht. Opvallend daarbij was het grote aantal tachtigers; met recht mag van een sterke familie worden gesproken.

Na deze vergadering was er een ontvangst op het Gemeentehuis, gevolgd door een gezamenlijke lunch en verdere activiteiten. Er waren zo'n tweehonderd Rebellen aanwezig (waaronder een met een Isabee).

Jaardag Stichting Tussen Vecht en Eem

Eveneens op 10 mei heeft de Stichting Tussen Vecht en Eem haar open jaardag gehouden, ditmaal in het Singermuseum in Laren. Daarbij was een tentoonstelling ingericht waarin allerlei aspecten van de geschiedenis van Laren werden belicht (oude foto's, geologie en archeologie, planten en dieren, met bijzondere aandacht voor de heide). 's Middags waren er korte lezingen over diverse onderwerpen en andere evenementen. Aan de hand van een bijzonder verzorgd vouwblad kon men verschillende wandelingen en een fietstocht maken.

Het is de bedoeling ook in Laren te komen tot de oprichting van een historische kring, zoals dat vorig jaar na de open jaardag van TVE in Huizen ook het geval is geweest.

GEOLOGIE VAN HUIZEN EN OMSTREKEN

Enige algemene literatuuraanwijzingen voor de bestudering van de geologie en geomorfologie van het Gooi.

De Gooise heuvelruggen vormen de meest westelijke uitlopers - afgezien van de terreinopwelvingen van Nederhorst den Berg en Muiderberg - van de dwars door Midden-Nederland lopende reeks stuwwallen, die door de opstuwende werking van het landijs, dat ons land tijdens de voorlaatste ijstijd (Saalien) bedekte, zijn ontstaan. Tegelijkertijd zijn in het Gooi terreinvormen ontstaan door de afzetting van keileem en ijssmeltwatersedimenten. Tijdens de laatste ijstijd (Weichselien) en daarna zijn op vele plaatsen windafzettingen neergelegd en zijn de heuvelruggen versneden door vele thans droge dalen. Het Gooise landschap is aldus het resultaat van een zeer complexe ontstaangeschiedenis en vormt dan ook een dankbaar object voor terreinstudies.

Ook in de directe omgeving van Huizen zijn voor belangstellenden in de geologie en geomorfologie (= leer der terreinvormen) interessante lokaties, waar men - na enige zelfstudie - zich een goed beeld kan vormen van de opbouw van de ondergrond en van de ontstaangeschiedenis van het reliëf in het Gooi. Vooral de groeve Warandebergen achter de kalkzandsteenfabriek Rijsbergen en de groeve Oostermeent tussen Huizen en Blaricum moeten in dit verband genoemd worden. In beide groeves zijn, mits de wanden juist beheerd (gekonserveerd) worden, veel interessante verschijnselen en structuren waar te nemen: te veel om hier allemaal op te noemen of te bespreken. Zowel voor de "amateurgeoloog" als voor de "vakman" zijn deze groeves van groot wetenschappelijk en educatief belang. In 1976 is door Drs. Gonggrijp van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer zelfs een rapport geschreven dat speciaal handelt over de betekenis van deze groeves. In dit rapport wordt gepleit voor conservering van de wanden en aanwijzing van deze terreinen als geologische natuurobjecten. In 1975 is het College van B & W van Huizen door ondergetekende er trouwens al op gewezen, dat deze groeve de status van geologisch natuurreservaat verdienen en is een voorstel gedaan tot plaatsing van enige borden ter toelichting van hetgeen in de wanden te zien is; dit in navolging van de aldaar reeds geplaatste borden "vogelreservaat" voor de kolonie oeverzwaluwen. Tot nu toe heeft dit jammer genoeg nog niet tot enig resultaat geleid.

Langs de Crailose weg komen overigens de voor het Gooi unieke zgn. "plaatselijke kalkzandsteen brokken" voor in de aldaar ontsloten gestuwde, preglaciale afzettingen bij de parkeerplaats in het Bikbergerbos en in de Gemeentegroeven bij het tennispark De Kuil. Zo zijn er nog wel meer objecten en terreinen aan te wijzen in de aardwetenschappelijke en landschappelijke zeer gevarieerde en boeiende zone tussen de Amersfoortse Straatweg (E 35) en Laren-Blaricum-Huizen. Het is helemaal niet ondenkbaar dat in dit mooie gebied wandel- en/of fietsroutes uitgedacht en uitgezet kunnen worden, waar ook scholieren in klasverband gebruik van zouden kunnen maken om zodoende enig inzicht te krijgen in de natuurlijke (en cultuurhistorische) ontwikkeling van hun naaste woonomgeving.

Door Drs. Ruegg van de Rijks Geologische Dienst is de geologische ontwikkeling van het Gooi gedurende het Kwartair uitvoerig beschreven in de Meded. van het Museum voor het Gooi en Omstreken Nr. VIII (1963/4) en in het Geografisch Tijdschrift IX (1975) van het Kon. Ned. Aardr. Gen., terwijl Drs. Harten het ontstaan van het Gooise cultuurlandschap behandelt in het Geografisch Tijdschrift X (1976). Vele facetten van het Gooise landschap worden besproken in het onder verantwoordelijkheid van het Gewest Gooiland in 1974 uitgebrachte omvangrijke rapport "Milieukundig onderzoek van het Gooi". Een uitstekend overzichtsartikel over de ontstaansgeschiedenis van Nederland van de hand van Dr. Zagwijn is tevens verschenen in het Geogr. Tijds. IX (1975): dit artikel, inclusief een prachtige overzichtskaart van Nederland in het Boven-Tertiair en Kwartair, is verkrijgbaar door storting van f. 6,-- op giro 13315 t.n.v. K.N.A.G. Amsterdam, onder vermelding van Kwartair Zagwijn.

Als eerste kennismaking met de geologie is een bezoek aan het Geologisch Museum Hofland - genaamd naar de bekende Gooise amateurgeoloog, die vele studies over de geologie van deze omgeving heeft verricht en gepubliceerd - in Laren aan te bevelen.

Prof. Dr. E.A. Koster,
Huizen.

HET GEOLOGISCH MUSEUM . . LAND

is sedert 1972 gevestigd in een ca. 300 jaar oude Saksische boerderij in Laren. Men treft er de volgende collectie aan:

a. Zwerfstenen

Het geweldige ijspakket dat eens ook een deel van Nederland heeft bedekt en waarvan de grenzen zich tot in het Gooi uitstrekten, voerde vele zwerfstenen met zich mee. Een zeer gevarieerde verzameling hiervan vond een plaats op de tafels en in de vitrines van het museum.

b. Fossielen

Ook fossielen, de stille getuigen van de flora en fauna uit een zich miljoenen jaren uitstrekkend verleden, zijn in de verzameling ondergebracht.

c. Mineralen

Ook een kleurige verzameling mineralen uit de gehele wereld, in grote verscheidenheid van kleur en vorm sieren een aantal vitrines, terwijl in een afzonderlijke ruimte een aantal fluorescerende gesteenten zijn ondergebracht.

Een bezoek aan dit museum is zeker de moeite waard. Het museum is geopend van dinsdag tot en met zondag van 13 tot 16.30 uur. Maandags gesloten. De toegangsprijs is voor volwassenen f. 2,- en voor kinderen van 6-12 jaar f. 0,75 p.p. Het museum wordt geleid door de geologische werkgroep van het NIVON. Wilt U zich aansluiten bij deze werkgroep, dan zal men gaarne ter plaatse inlichtingen hierover verstrekken. Het secretariaat berust bij de Heer H. Timmerman, Ijsbaanweg 25, Laren NH, telef. 02153-10939.

De Gooise Heidevelden

Heel vroeger waren in het Gooi geen heidevelden. Er groeide wel heide, maar slechts op kleine open plekken, in en tussen het bos. Dit bos bedekte praktisch het gehele Gooi en ontbrak slechts op enkele heel droge of moerassige plaatsen. Op deze open plekken vestigden zich de eerste, praehistorische bewoners, die waarschijnlijk geheel van de jacht en de produkten van het bos leefden. De latere bewoners, de voorouders van de erfgooiers, kwamen ongeveer aan het eind van de achtste eeuw.

Deze zochten andere woonplaatsen en wel daar, waar landbouw en vee-teelt mogelijk waren.

De oudste dorpen zijn Naarden en Laren.

Vanuit deze plaatsen begon men het bos te kappen. Het hout had men nodig als timmer- en brandhout en de grond werd cultuurland.

Naarmate er meer mensen kwamen, was er meer hout en land nodig. De afstanden werden te groot en nieuwe dorpen ontstonden. Veel verder gelegen bos werd alleen voor de houtopbrengst geveld. Hier zou door natuurlijke bezaaiing weer jong bos kunnen opgroeien, maar dit werd, ook al weer door menselijke invloed, belet. Men ging namelijk schapen houden, die, in tegenstelling tot koeren, goed op deze hoge droge met grassen en heide bedekte vlaktes konden leven. Deze schapen leverden wol, vlees en vooral mest. En juist die mest hadden de boeren nodig, om van hun schrale akkers een redelijke opbrengst te krijgen. Het gevolg was echter, dat het bos niet terugkwam. Elk jong boompje, dat in de heide ging kiemen, werd direct opgevreten. En omdat er steeds meer gekapt werd en er steeds meer schapen kwamen, was het rond het jaar 1600 gedaan met het Gooise bos. Inplaats daarvan waren er om de dorpen grote landbouwgebieden gekomen en verder was er de „grote stille heide“, waarop rond 1850 zo'n 3000 schapen zwierven.

Toen de kunstmest bekend en in gebruik raakte, had men de schapenmest niet meer nodig. Al in 1900 waren de meeste schapen verdwenen, en helaas kan men nu op de Gooise heiden geen schapen meer ontmoeten.

De heide werd nadien met rust gelaten en grote stukken raakten begroeid met vliegdien, berk en eik, waardoor de heide zelf verloren dreigde te gaan.

In 1932 echter werd de Stichting Gooisch Natuurreservaat opgericht en verkreeg het eigendom over een 15-tal verspreid liggende percelen heide met in totaal een oppervlakte van zo'n 1100 ha. De heide kreeg toen weer de verzorging die ze behoefde. Het teveel aan bomen werd gekapt en jaarlijks ondergingen door middel van afbranden grote stukken hei een verjongingskuur. Dat deze verzorging meer dan de moeite waard is, zal de opmerkelijke heidebezoeker stellig beamen. De hei toont zich in velerlei gedaanten, soms zeer opvallend uitbundig; bijvoorbeeld als de krentestruiken rondom verborgen in witte bloesems bloeien; als de brem, in het Gooi zo bijzonder veel voorkomend, haar felgele bloeikleed heeft aange-trokken en natuurlijk als de heide zelf zich in de nazomer op haar paa(r)s-best aan ons toont.

In het andere uiterste is de heide veel meer bescheiden in haar schoonheid, denk eens aan de „bloeiende” mossen, die al in januari vele meters grond kunnen omtoveren in rode, gele of groene tapijten.

Ook tussen deze twee uitersten biedt de heide veel. De vliegende bewoners als korhoen, wulp en leeuwerik geven gratis voorjaarsconcerten, waar patrijs, torenvalk, tapuit en vlaamse gaai, om er maar enkele te noemen, niet aan meedoen, maar wel bij aanwezig zijn.

Aan planten is er eveneens een grote verscheidenheid: witbol, schapengrass, bochtige smele, heidespurrie, duivelsnaaigaren, muizenootje en gras-klokjes bepalen mee de steeds wisselende tinten van een heideveld.

Een ontmoeting met dieren als mol, haas, egel, hermelijn of wezel komt niet zo vaak voor; bij duizenden daarentegen vertonen zich de insecten, vanaf microscopisch kleine kevers tot zeer opvallende vlinders, aan de opmerkelijke wandelaar of beter nog, aan de een uurtje stil zittende toeschouwer.

Veel is niet genoemd, maar wel genoeg, om aan te tonen dat de heide haar plaats in het Gooi meer dan waard is.

Stichting Gooische Natuurreservaat
Koninginne van 7
1217KN Hilversum

x-x De Spillekankusweg

Wij weten allemaal dat namen herinneringen vasthouden. Elke generatie verliest namen, met elk geslacht gaan namen verloren. Niet alleen namen van mensen, maar ook van plaatsen, gebeurtenissen enz. Zo was er vroeger, nog niet eens zo lang geleden, in de Huizer Eng de Spillekankusweg. Een merkwaardige naam. Wie weet daarover iets te vertellen?

Kent u ook een naam van bijvoorbeeld een straat of weg, waarvan u graag zou willen weten wat de naam betekent, stuur ons dan even een briefje. Wie weet komen we met elkaar tot een interessante verzameling van bijzondere straatnamen! Graag ook bericht als u de oorsprong van een echte Huizer straatnaam kent en denkt dat niet iedereen meer zal weten waar die vandaan komt.

x-x Gedenktekens

Om dingen te helpen onthouden, om het vergeten tegen te gaan, heeft de mens vanouds een middel gebruikt: het plaatsen van gedenktekens, gedenkstenen, gedenkspreuken. Het lijkt een goed idee om aan de leden van onze Kring te vragen wat daarvan in ons eigen dorp te vinden is (of was ...).

Als voorbeeld noemen wij de gedenksteen boven in de gevel van de vroegere Doopsgezinde Kerk aan de Achterbaan, tegenover nr. 10, met de tekst: Relegioni Consecrata Ao 1726".

Een ander voorbeeld is de herinnering, die op de wandborden van de zuidgevel van de Oude Kerk wordt bewaard aan het herstel van het vervallen kerkgebouw in 1638, nadat in 1577 door een zware storm het dak was ingestort. "Dit huys dat nu gebout staat door des Heeren zegen heeft jaeren menighfout vervallen, woest gelegen." Een merkwaardigheid hierbij is dat deze borden een keer zijn overgeschilderd, maar dat de vroegere tekst - in een oudere spelling - er nog altijd doorheen schemert. Deze constatering werd overigens reeds in 1905 opgetekend door Prof. J.A. de Rijk in zijn "Wandelingen door Gooi- en Eemland" (blz. 77).

Gaarne vragen wij u om ons het resultaat van uw naspeuringen (schriftelijk) te laten weten. We willen er dan graag een volgende keer op terugkomen.

x-x Wijshait

Wie niks weet en nijt weet dattie niks weet,
dat is een rare, geê vurem op sije.

Wie weet en nijt weet dattie weet,
die sleëpt, maäk um wakker.

Wie nijt weet en weet dattie nijt weet
die is nedereg, geef em ongericht.

Wie weet en weet dattie weet
die is wijs, gêe deêr achteran.